

Jungmannova cena 2019

Dámy a pánové, vevzácna překladačská esa (která nemusím přechylovat, protože jste rodu středního), vy, kdo milujete dobré čtení, i vy, kdo jste sem jenom zabloudili a vůbec netušíte, kde jste,

jak všichni určitě víte, bude konec světa. Zatím nevíme, jestli se nás lidí zbaví sama příroda, nebo jestli se dokážeme ještě o něco dřív odbouchnout sami, ale podle odborných předpovědí by to nemělo trvat déle než do roku 2050. Mnozí z nás už tu v té chvíli nebudeme z obyčejných příčin a můžeme si mnout ruce, ale co naši mladí kolem padesáti a méně? Velký a jedinečný to moment: prožít vymření vlastního druhu! I když já osobně bych si to klidně odpustil.

Zrovna se teď někdy v září k tomu konala velká světová konference a jedna paní povídala, že český předseda vlády tam sklídl skvělý diplomatický úspěch, protože drtivá většina států se nechala umluvit a přešla na stanovisko, které my zastáváme zásadově ve všem: „Nás se to netýká, ať se snaží jiní.“ Jedním slovem: „Klídek!“ Krásný to pocit, zase po dlouhé době kolem sebe až na pár tichomořských atolů sjednotit celý svět! Možná nebudeme muset ani čekat do roku 2050, někteří optimisticky mluví už o roce 2030. Zvláště jestli se mezi národy ujme také zásadový postoj maďarský: „Je nás málo, musíme se víc množit!“ Zdá se, že Čína už začíná brát tuto maďarskou hrozbu vážně.

Odpusťte mi tento ponurý úvod do celé zeměkoule, jako bychom ji tu měli spravovat; poněkud apokalyptický esej, který jsem naposled překládal a vydal, tohle všechno předvídal už v roce 1971 a jeho autor spáchal sebevraždu hned potom, co ho dopsal. Trochu mi to pořád straší v hlavě. Ale ve skutečnosti to všechno říkám jen proto, abych vyjádřil svůj úžas a obdiv nad tím, že vy všichni tady, kdo víte, že bude konec světa, pořád tak nádherně překládáte! Začíná v tom být skutečné hrdinství: tvořit něco do tak hrozné nejistoty, nevědět, jaký osud vaše dílo potká – vždyť se zdá, že i od češtiny se spousta lidí chystá uprchnout a stále méně jich česky pořádně umí, aby vůbec poznali a ocenili, co jim dáváte – a vy přesto pořád nádherně překládáte.

A protože nádherně překládáte, bude skvělá práce některých z vás i letos odměněna v rámci soutěže o Jungmannovu cenu za překlad krásné literatury. Když jsem dumal nad úrodou, kterou jsme letos hodnotili, začalo mi vrtat hlavou úsloví o roztrženém pytlí. „S dobrými překlady se loni roztrh’ pytel.“ Proč se musí poškodit dobrý pytel, aby se něco dobrého, ale i zlého dostalo ve větším množství ven, čili do světa? A znamená to, že správné místo všeho je v pytlích, všechny stejné věci roztříděné pěkně pohromadě, pytel vedle pytle, a svět je místo, kde se část z toho nepatřičně pomíchala? Co je v tom za metafyziku? A hned mi vytanul obraz českého pantheonu, jemuž nevévodí bůh brouk, bůh sokol ani bůh šakal, ale liška s pytlek zázvoru a za ní spěchající

ježek světavůrce, který jí chce z nevyzpytatelného důvodu pytel rozpíchat. A na konci věků se každá věc zase vrátí do svého původního, pěkně vyspraveného pytle. (Mám dojem, že tak nějak to viděl také filosof Plotínos, třebaže liška se zázvorem ho nenapadla.)

I když se zdá (jak jsem předeslal), že návrat do pytlů není daleko (skoro by se řeklo, že pytle jsou na spadnutí), porota měla s tím, co letos z pytle překladatelského napadalo, krásné a zároveň obtížné pořízení: ještě nikdy se nestalo, aby po všem čtení a posuzování aspirovalo na Jungmannovu cenu až šest překladů! Vlastně skoro všichni překladatelé, které letos odměníme, byli hodni ceny hlavní: tu však může dostat jenom jeden překlad. Ze stejného důvodu jsme pominuli jeden vynikající překlad, který mohl dostat jedině Jungmannovu cenu – protože víme, že ho v letošním roce čeká ocenění ještě slavnější: chtěli jsme, aby zbylo i na ostatní.

Ještě než prozradím výsledky, na nichž se porota ustanovila, připomenu jako obvykle hlavní podmínky soutěže o Jungmannovu cenu. V soutěži se hodnotí překlady děl krásné literatury, tedy poezie, výpravné prózy a z úvahové či esejistické prózy taková, která v sobě zahrnuje také výraznou hodnotu estetickou. Nezabýváme se tedy překlady literatury společenskovední a široce naukové – ty kladou na překladatele výrazně odlišné požadavky a nemohly by být hodnoceny podle stejných kritérií. Vícekrát jsme už poukazovali na to, že zřídit cenu za tento druh překladů, např. pod křídly Akademie věd, by bylo nanejvýš žádoucí. Letos jsme takto nemohli hodnotit pozoruhodné a důležité *Stručné dějiny španělské kultury* od Fernanda Garcíi de Cortázara, v překladu Anny Tkáčové.

Do soutěže může překlady přihlásit kdokoli, od nakladatele přes uznalého čtenáře až po překladatele samého, a to do 15. února příslušného kalendářního roku (příště tedy do 15. února 2020), a to jen takové, které mají v roce kalendářního roku předchozího, nikoli starší ani novější (příště tedy 2019). Porota je oprávněna, ale nikoli povinna přijímat knihy do soutěže i dodatečně. Sejde-li se ve stejném ročníku více překladů téhož překladatele, porota ponechává v soutěži jen jeden překlad, a to vždy takový, který podle jejího úsudku vyznívá nejvíc v překladatelův prospěch, a to jak z hlediska zvládnuté jazykové náročnosti, tak i umělecké hodnoty předkládaného díla.

Porota letos pracovala v obměněném složení, jejími členy byli Dagmar Hartlová, Petra Martínková, Ladislav Nagy, Blanka Stárková a Magdaléna Štulcová, předsedal jsem jí jako už celou věčnost zase já, Václav Jamek. Do soutěže bylo přihlášeno 69 titulů, tedy obvyklý počet.

Porota opět ráda zaznamenala, jak se dál rozvíjí a roste překladatelské dílo dosavadních laureátů Jungmannovy ceny. Nové překlady jich vydalo v roce 2018 hned dvanáct: Pavel Dominik, Jiří Hanuš, Martin Hliský, Anežka Charvátová, Věra Koubová, Jiří Našinec, Jiří Pelán, Jiří Stromšík, Rudolf Svoboda, Jindřich Vacek, Kateřina Vinšová a Petr Zavadil. Blahopřejeme.

Stalo se také zvykem, že věnujeme alespoň *pochvalnou zmínku* těm překladatelům, jejichž díla prošla až do širšího finálového výběru, ale mezi sedmi vyvolenými už pro ně nezbylo místo. Rádi bychom jim tak vyjádřili uznání i povzbuzení do další práce. Jen o vlásek uniklaémie Janě Zoubkové (Thomas Melle: *Svět v zádech*, vyd. Odeon) a také Alici Flemrové (Elena Ferrante: *Těžká láska*, vyd. Prostor). Vedle toho nás příznivě zaujaly překlady

Petry Ben Ari (Han Kang: *Kde kvete tráva*, vyd. Odeon)

Jana Doležala (Pavao Pavličić: *Dixieland*, vyd. Runa)

Libora Dvořáka (Viktor Jerofejev: *Encyklopedie lidské duše*, vyd. Academia)

Tomáše Havla (Jean-Baptiste del Amo: *Živočišná říše*, vyd. Malvern)

Alice Hyrmanové McEleveen (Sara Baume: *Vyšlapaná čára*, vyd. Odeon)

Jakuba Šedivého (Vadim Delone: *Portréty v ostatém drátu*, vyd. Prostor)

Nejslavnostnější chvíli dnešního setkání, vyhlášení laureátů v soutěži o Jungmannovu cenu, zahajujeme zpravidla otevřením překladatelské Síň slávy. Letos do ní uvádíme čerstvou jubilantku, která je se svými více než sedmdesáti vydanými překlady nejen vynikající překladatelkou z anglického jazyka a hluboce zasvěcenou komentátorkou děl vzešlých z těchto literatur, ale také nakladatelskou redaktorkou a vysokoškolskou pedagožkou, která vždy pomáhala novým překladům na svět, řadu mladších překladatelů přivedla k základům řemesla a dlouho také svým účinkováním v odborných porotách své kolegy spravedlivě odměňovala a povzbuzovala. Poprosím teď **Jarmilu Emmerovou**, aby do oné pomyslné Síň slávy neméně pomyslně vkročila. Náš přítel Vratislav Slezák vám, drahá paní Jarmilo, vzkazuje, že tímto se z vás stává Síňoslávka, jakož i on je už třetí rok Síňoslávkem. Určitě tak chtěl jen vyjádřit, jak je v té Síni krásně skočno, ba poletovno. Nic jiného za tím nehledejme.

Teď mi dovolte obrátit pozornost k odměňovaným překladatelům a jejich dílům.

Prémii Tomáše Hrácha, určenou mladším překladatelům do 34 let, porota letos neuděluje. Chceme nicméně vyjádřit alespoň povzbuzení dvěma nadějným překladatelkám, jejichž práce zatím nebylo možné odměnit, ale porotu i přes nedostatky zaujaly: jde o Zuzanu Špicovou, překladatelku z bengálštiny (Šaratčandra Čáttopádhjáj: *Debdás – Provdaná*, vyd. Dokořán) a Jitku Jindříškovou, překladatelku z norštiny (Pedro Carmona-Alvarez: *A počasí se změnilo, přišlo léto a tak dál*, vyd. dybbuk).

Porota uděluje pět tvůrčích a jedno mimořádné tvůrčí ocenění.

Tvůrčí ocenění získávají

Lenka Bukovská a Mariana Fisher za společný překlad románu izraelského autora Davida Grossmana *Přijde keňň do baru* (vyd. Mladá fronta). Krutá životní bilance napohled špatného, ale záludného stand-up komika, falešného baviče, vyprávěná ústy jeho kdysi ztraceného přítele, představuje pro překladatele náročnou výzvu. Text plyne rychle kupředu, stejně jako bavičovo vystoupení je dynamický, hutný, propadá se do útlumu a znovu graduje; je plný vtipů, slovních hříček, ale také dobových a lokálních narážek, s nimiž nutně souvisí i četná kulturní specifika. Překlad je mimořádně vtipný a nápaditý, skvěle převádí tragikomiku díla včetně jazykových nástrah, dobře také chápe a českému čtenáři přibližuje realie i kulturní narážky.

Šárka Grauová za překlad románu brazilského spisovatele Limy Baretta *Smutný konec Policarpa Quaresmy* (vyd. Triáda). Nový překlad stěžejního díla brazilského premodernismu nápaditě a s jistotou řeší množství interpretačních i stylistických nedostatků staršího překladu. Jeho hlavní předností je na jedné straně přesnost, na druhé straně mnohem větší plynulost, přirozenost a expresivita. Překladatelka výborně zachytila stylistické odstíny a pestrost autorova literárního jazyka. Využívá k tomu nejbohatší možnosti češtiny, střídá polohu neutrální s hovorovou či poetickou a vyniká mnohvrstevným lexikem zahrnujícím odborné, slangové, archaické i jinak zabarvené výrazy, díky nimž ožívá atmosféra daného místa i času.

Kateřina Hilská za překlad románu Jane Austenové *Rozum a cit* (vyd. Sloart). Klasickému románu anglické literatury, komornímu dílu nesenému syntakticky košatou strukturou rozhovorů i vztahů dala překladatelka českou podobu kongeniální. Dodala mu zároveň patinu i nadčasovost, zachovala maximum z bohatství stylistických i významových detailů, aniž přitom ubrala na moderním vyznění. Zdánlivě nekonečně, salonně vybroušené i vypointované konverzace věnované takřka výhradně sňatkům a majetkům se v jejím věrném podání čtou doslova jedním dechem.

Kateřina Šimová za překlad románu ruského spisovatele Michaila Osorgina *Příběh jedné moskevské ulice* (vyd. Prostor). Jde o rodinnou kroniku z let 1914-1920 sledující osudy obyvatel jednoho moskevského domu a odrážející střet ruské inteligence s první světovou válkou, revolucemi a jejich následky. Román je psán klasickým vyprávěcím způsobem ve spisovném jazyce s občasnými hovorovými prvky, dialogy jsou vedeny v běžném hovorovém stylu s ojedinělými prvky slangu. Vnějšková jednoduchost je však prostoupena magičností a skryvanou emocionalitou. Tento nenápadný, avšak osobitý a působivý styl vystihla překladatelka výtečně a s velkou citlivostí.

Lada Weisová za překlad románu portugalského spisovatele José Saramaga *Putování jednoho slona* (vyd. Albatros plus). Román líčící burleskní putování darovaného slona od jednoho panovnického dvora k druhému je prostoupen pot'ouchlou ironií, která čtenáře naplňuje bezprostředním veselím. Jazykově nápaditý překlad duchem plně vystihuje naladění originálu. Čeština nedrhne, ba je šťavnatá a od původního textu se s lehkostí odpichuje k vlastním piruetám, román je adekvátně přetlumočen v nejlepším smyslu toho slova.

Mimořádnou tvůrčí prémie uděluje porota

Miloslavu Uličnému za překlad sta španělských romancí z *Pražského romancera* (vyd. Argo). Překladatel se zabývá básnictvím španělského středověku a renesance více než čtyřicet let, naše povědomí o španělské hrdinské epice a jejích lyrickoepických fragmentech v romancích rozvíjí soustavně na vysoce kvalifikované úrovni. Nový překlad přináší stovku romancí z pražského konvolutu volných, bohatě ilustrovaných „kramářských“ tisků ze 16. století, uložených v pražské Národní knihovně. Uličný řeší novým způsobem starý spor týkající se prozodických problémů s převodem veršů, zdůvodňuje, proč nemůže být českým ekvivalentem většinou většinou průběžný rým, nýbrž mix rýmů a asonancí. Svěží a dynamický ráz jeho českých veršů jeho volbu přesvědčivě prověřuje. Předností díla je také překladatelova obsažná studie, která knihu doprovází.

Laureátem Jungmannovy ceny se v roce 2019 stává

Vladimír Medek za překlad románu *Polský jezdec* španělského spisovatele Antonia Muñoz Moliny. Monumentální dílo, oceněné po svém vydání v roce 1991 národní cenou za literaturu, je románem zrání. Zároveň je dílem v principu lyrickým: epická konstrukce, tvořená několika příběhy – z nichž jeden je příběhem s tajemstvím – slouží v zásadě jako technicky nezbytná, významově však nepřilíš důležitá podpůrná stavba nesoucí to zásadní, totiž lyrické obrazy, v podstatě statické evokace vypravěčových vzpomínek a představ o byvších časech, o někdejší lidské soudržnosti, o opravdovosti života v tvrdé práci i jakési bytostné vroucnosti. Autorova próza je výrazně smyslová, text překypuje vizuálními vjemy, doslova obrazy malovanými do nejmenšího detailu v široké škále barevných valérů, někdy rozvíjenými až ornamentálně, ale také vjemy hudebními a dalšími. Tuto smyslovou nasycenost textu, vyžadující od překladatele mimořádně bohatou slovní zásobu a přesný cit pro jemná odstínění, zvládá Vladimír Medek virtuózně. Dalším stylistickým rysem románu je proud vyprávění, který se odvíjí v předlouhých komplikovaných

souvětích. Větná struktura tedy překladateli klade většinu myslitelných překážek. I tyto syntaktické svízele řeší Vladimír Medek v celku románu se suverenitou velmi zkušeného a vnímavého překladatele, který si navíc své „jak na to“ už dávno vybojoval při zdolávání větných celků s podobně obtížnou stavbou (mj. například *Sto roků samoty* nebo Durrellův *Alexandrijský kvartet*). *Polským jezdcem* překladatel suverénně navázal sám na sebe ve zvládnutí velmi obtížných textů, jež si vybírá podle svého překladatelského založení.

Milé publikum, co se mělo rozdat, je rozdáno, a jako obvykle si ještě vyslechnete ukázkou z významného překladu.